

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ
tézisei

Pintérmné Márkus Katalin

Kéziszótárak az ezredfordulón
Angol–magyar, magyar–angol kéziszótárak 1981 után

ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola
Magyar Nyelvészet Doktori Program

Témavezető:

dr. habil Magay Tamás CSc.

Budapest
2011

I.

Disszertációmban a Magyarországon 1981 és 2002 között megjelent angol–magyar, magyar–angol kézisztótárak vizsgálatával foglalkozom. Dolgozatomban folytatom a Magay Tamás által elkezdett magyarországi angol–magyar, magyar–angol szótárírás átfogó elemzését. Az angol–magyar, magyar–angol szótárírás történetének első legfontosabb összefoglalása Angol–magyar és magyar–angol szótárak hazánkban 1945 előtt címmel 1967-ben jelent meg. Ezt követte 1979-ben A kétnyelvű szótárírás törvényszerűségei (Országgh László szótárai) című munkája. Disszertációmban bemutatom az Országgh László szótárai után történt változásokat.

A magyarországi szótárpiacon óriási a választék és ez a paletta egyre színesedik. Dolgozatom tárgyának a kézisztótárakat választottam, mivel az adott időszakban ez volt a szótárhasználók által leggyakrabban választott szótártípus. Jelen írásomban már csak a terjedelmi megkötések miatt sem foglalkozhattam a szaksztótárakkal, egynyelvű szótárakkal, képes és más típusú szótárakkal. Munkám **1. Fejezetében** a szótárírás elméleti és módszertani kérdéseivel foglalkozom. A **2. és 3. Fejezetben** a szótárak összehasonlító elemzésének (*comparative analysis*) módszerével vizsgálom a Magyarországon 1981 és 2002 között megjelent angol–magyar, magyar–angol kézisztótárakat. Nagyon izgalmas időszak volt ez, hiszen a rendszerváltozás után az Akadémiai Kiadón kívül más kiadók is lehetőséget kaphattak a szótárszerkesztésre. Ebben az időszakban kezdett igazán gazdagodni Magyarországon a szótárválaszték. A **2. Fejezetben** az Akadémiai Kiadó által megjelentetett négy kézisztóttal foglalkozom, majd a **3. Fejezetben** az egyéb kiadóknál megjelent további négy kézisztóttal hasonlítom össze. Vizsgálódásom módszere kettős, egyrészt leíró, számos példával alátámasztva jellemzem és elemzem a szótárakban található nyelvi anyag feldolgozásának módszereit, másrészt értékelő, az elmondottak alapján igyekszem kritikái megállapításokat tenni és következtetéseket levonni, így segítve a további lexikográfiai fejlődést. Lexikográfusként tudom, hogy a szótár szerkesztésének folyamata nem csak egy számítógép előtt, az asztal mögött zajlik. Meg kell ismerni a szótárhasználókat, a szótárral kapcsolatos problémáikat és az igényeiket is. Nem elég csak elemezni és kiértékelni a szótárakat, ismerni kell azt is, hogy a nyelvtanulók hogyan használják azokat. Ebből a célból, 2004-ben elkezdtem egy kutatást. Elhatároztam, hogy a nemzetközi példát követve alaposabban megvizsgálom a nyelvtanulók szótárhasználati szokásait, mivel szerettem volna megtudni, hogy a nyelvtanulók milyen sikerrel forgatják a szótáraikat. Disszertációmban az

említett kutatás eredményeit is felhasználom, ezzel is szemléltetve az elméleti megállapítások érvényességét.

II.

Ami a szótárak vizsgálati és tárgyalási módszerét illeti, munkám során az egyes fejezetekben mindig azonos szempontrendszer alapján vizsgálom a szótárakat.

1. Címszavak (szókincsvizsgálat)

A szótárak címszóanyag-összeválogatásának problémájával foglalkozik. A címszavak kiválasztása valójában a szerkesztők legnehezebb feladata. A szótárhasználóknak mindig nagy elvárásai vannak és voltak a szótárakkal szemben. Szeretnénk (és talán jogosan), hogy minden általuk keresett szó benne legyen a szótárban, a szótárba azonban nem tudunk mindent felvenni, hiszen korlátok közé vagyunk szorítva. Fontos, hogy kellő időt szánjunk a címszavak kiválasztására. Mivel a kézisztárakat az olvasók viszonylag széles csoportja használja, ezért a mindennap használt, illetve gyakran előforduló szavak mellett szükség van egyes szakterületek, speciális tárgykörök ritkább szavaira is. Át kell gondolni és dönteni kell, hogy mely szakterületek szavai kerüljenek be a szótárba. Ennek kapcsán pedig fontos, hogy a köznyelvi és szaknyelvi szavak (szókapcsolatok) aránya megfelelő legyen a szótárban. Azonban nehéz megválaszolni azt a kérdést, hogy mit minősítsünk egy általános szókincset feldolgozó szótárban szakszónak. A *vonalkód*, *PIN-kód* ugyan szakszavak, azonban mindennapi életünk részei. A tudományos-technikai forradalom, az óriási méretű információrobbanás gyökeresen megváltoztatta minden ember életét és folyamatosan alakítja gondolkodásunkat, amit természetesen a nyelvünk is tükröz, valamint a szótáraknak is tükrözniük kell. Új szavak esetében mindig alaposan mérlegelni kell, hogy a szót érdemes-e szótárzni, kiállja-e az idő próbáját vagy divatszóként csak rövid életű lesz. Az egyes szakterületek leggyakoribb szavainak bemutatása mellett, a szótárnak a különböző nyelvváltozatokkal is foglalkoznia kell. A standard semleges stílusán kívül más stílusokat is szerepeltetnek a szótárak, például informális vagy bizalmas, esetleg formális vagy hivatalos szavak is megjelennek címszóként és ezeket természetesen szótári minősítésekkel is el kell látni. Egyre gyakoribb, hogy szlengszavakat is szótárunk. A lexikográfusnak sokszor nehéz dolga van, hiszen az idő- és pénzigényes szociolingvisztikai vizsgálatok híján nehéz megmondani, hogy mit tekintünk standardnak és mit informálisnak vagy formálisnak, nem beszélve arról, hogy egy-egy szó stílusértéke (tudomány)területenként, nyelvcsoportonként is

változhat. Ismertetőmben csak párat említettem a címszavak kiválasztásának problémái közül, amellyel érzékeltetni szerettem volna, hogy milyen sokrétű feladat egy általános angol–magyar, magyar–angol kéziszótárhoz kiválasztani a címszavakat.

2. Ábécérend (címszavak elrendezése)

Az általam vizsgált szótárakban a címszavakat szigorú ábécérendben találjuk meg. Ez azt jelenti, hogy például a *power* szócikket követi a *powerboat*, majd a *power cut* következik. Ha nem szigorú ábécérendbe lennének szedve a címszavak, akkor a *power* szót a *power cut* követné, és csak utánuk jönne a *powerboat*. Ez a fajta elrendezés a sorba rendezésnél mindig a szót veszi alapul. A szigorú ábécérend nagy előnye, hogy az olvasónak nem kell tudnia, hogy az alapszó után következő képzett szavak, összetételek egybe vagy külön vannak-e írva (esetleg kötőjellel, ami tovább bonyolítja a helyzetet). A vonzatos igék (*phrasal verbs*) azonban általában nem az előbb említett szigorú ábécérend szerint helyezkednek el, hanem saját igéjük után közvetlenül, egy csokorba gyűjtve ábécérendben. Tehát például a *bear up* vonzatos ige nem a *bearing* címszó után következik, hanem a *bear* ige szócikke után a *bear to* és *bear upon* vonzatos igék között. Így a vonzatos igék is könnyebben megtalálhatók a szótárakban.

3. Homonímia

A homonímiát a szótárak legtöbbször felső indexbe tett arab számokkal jelölik. A szótárakban egyre gyakoribb, hogy etimológiától, jelentéstől stb. függetlenül csak a szófajokat veszik figyelembe, nem foglalkoznak a homonímia kérdésével. Ezt azzal indokolják, hogy a kétnyelvű kéziszótárak használoit a történeti, etimológiai szempont valószínűleg nem érdekli, hiszen számukra lényeges információtöbblettel nem szolgál. Ez az elgondolás jelentéskülönbségeknek fogja fel a homonimákat (egy szócikken belül van például a *date* 'datolya' és 'dátum'). Csak az azonos alakú, de különböző szófajhoz tartozó szavak kerülnek külön szócikkbe.

4. Fonológiai információk

A kiejtéssel a passzív (dekódoló) szótárak foglalkoznak, általában a címszó után közvetlenül közlik. A kiejtésnek valójában fontosabb szerepe lenne az aktív (kódoló) szótárakban, azonban praktikus okokból, ezt a passzív szótárakban tüntetik fel. Nehézkessé válna a használat és zavarossá tenné a szócikket, ha egy magyar–angol kéziszótárban az ekvivalensek után mindenhol közölnék a kiejtést. Az angolpárú szótárírási hagyományok szerint a

kiejtések átírásánál Magyarországon is az IPA jelei használatosak (a legutóbbi évek angol szótárainak hagyományát követve) és a brit kiejtést tekintik kiindulópontnak. Magyarországon kiadott szótárakban elsőként 1948-ban Országh László használt IPA-jelölést. A kiejtési jeleket a szótárak általában szögletes zárójelben [ ] vagy két ferde vonal / / között, ritkábban kerek zárójelben ( ) adják meg. A beszélt nyelv percepciójához és (adekvát) produkciójához elengedhetetlen az egyes szavak szóhangsúlyának ismerete. A szótárak a főhangsúlyt a hangsúlyos szótag előtt álló egyenes felső vesszővel jelölik, a mellékhangsúlyokat pedig egyenes alsó vesszővel. Előfordul, hogy a szótárak kiejtésváltozatokat is közölnek, ilyenkor a kettőt egy *vagy* kötőszó, esetleg egy vessző vagy kettős virgula || választja el. Napjainkban egyre fontosabb, hogy a szótárak a brit kiejtés mellett az amerikai kiejtést is megadják. Vannak szótárak, ahol ezt minden esetben megteszik, de vannak olyanok is, akik az amerikai kiejtést csak a „nem megjósolható” esetekben jelölik és ezt szótári rövidítéssel jelzik is. Kiejtési információ nem kizárólag csak a címszó után fordulhat elő. A szótárak például az igei szócikkeken belül, a rendhagyó múlt idejű alakok kiejtését is közlik. Főneveknél a rendhagyó többes számú alak megadása után is található kiejtési információ, illetve ugyanez igaz a melléknemekre is. Hagyománynak számított, hogy a szótárak nem adták meg a kiejtést azokhoz az összetett szavakhoz, amelyeknek tagjai címszóként is megtalálhatók a szótárban, mivel ezek önálló egységként visszakereshetők. Ez bonyolította és lassította a használatot, ezért manapság egyre gyakrabban látni példát arra is, hogy az összetett szavak mellett is található kiejtés – ezzel is segítve, gyorsítva a használatot.

5. Grafémikai információk

A grafémikai információk témakör alatt kizárólag az eltérő írásváltozatokkal és azok közlésével foglalkozom. A többközpontú nyelvek esetében, ahol egyszerre több állami változat (standard) létezik, a szótáraknak írásváltozatokat is kell közölniük. Különösen érvényes ez az angol szótárakra, ahol az írásváltozatok legtöbbször a brit és az amerikai eltéréseket tükrözik. 1755-ben jelent meg Dr. Samuel Johnson Dictionary of the English Language (Az angol nyelv szótára) című szótára. Dr. Samuel Johnson szótára óriási hatással volt a lexikográfiára, hatását még ma is érzik a lexikográfusok. A Dictionary of the English Language gyökeresen különbözött az addigi munkáktól. A nyelv egészének tudományos jegyzéke kívánt lenni, szótára a használatban előforduló példák korpuszára épült és magában foglalta az irodalmi nyelvhasználatot is. A szótárak ezután váltak mértékadóvá és bizonyos fokig a nyelvtudás mércéjévé. Céluk egyre inkább preskriptív lett, kimondatlanul is a standard, a „helyes” nyelvhasználat elérését irányozták meg. Ez főként Nagy-Britanniára volt

jellemző, az Egyesült Államokban Noah Webster helyesírással, nyelvtannal foglalkozó munkái tekinthetők az amerikai angol első leírásainak. Ezek a munkák teremtettek az amerikai nyelvváltozatok számára identitást és státust. 1828-ban jelent meg szótára *An American Dictionary of the English Language* (Az angol nyelv amerikai szótára) címmel. Az angol többközpontúságának bizonyítékeként a brit és az amerikai angol külön ágon változott. A szótárakban a legfontosabb a következetesség. Ha a szótár úgy dönt, hogy az amerikai változatot is szerepelteti, akkor azt mindenhol következetesen meg kell tennie. Fontos az is, hogy ilyen esetben az eltérő alakok az angol–magyar részben címszóként is szerepeljenek, hiszen a szótárhasználó csak így találja meg a keresett szót (legyen az brit vagy amerikai angol).

6. Grammatika

A szótárhasználó négyféle grammatikai információt várhat el a szótártól. A szótár először is megadja a szavak analóg képzési formájától eltérő alakokat (inflexió); közli a szófajjal kapcsolatos információkat; megadja a szó szintaxisát érintő információkat (tárgyas vagy tárgyatlan ige stb.); végül példamondatok segítségével explicit módon is közöl grammatikai információkat.

7. Morfológia

A morfológia témakör alatt az inflexióval és a szófaj megadásával foglalkozom. Mivel a szótár célközönsége magyar anyanyelvű, ezért a nyelvtani információk általában az angol nyelvet érintik. Az angol anyanyelvi használatnak nem kell elmagyarázni, hogy például a *knowledge* szó egy nem megszámlálható főnév vagy a *mouse* főnév többes száma rendhagyó, azonban a magyar nyelvtanulóknak ezek a nyelvtani információk nagyon lényegesek. Mivel a Magyarországon megjelenő magyar–angol, angol–magyar szótárak célközönsége túlnyomórészt a magyar „felhasználó”, ezért a nyelvtani információknak, a szófajok neveinek magyar nyelvűnek kell lennie (pl. *fn*, *mn*).

8. Szintaxis

A szótáraknak a szócikkekben közölniük kell az adott címszóval kapcsolatos legfontosabb, szintaxisra vonatkozó információkat. Ez különösen fontos az aktív (kódoló) szótárakban, hiszen, nem elég az angol ekvivalens ismerete, a nyelvtanulóknak tudnia kell azt nyelvtanilag helyes mondatba illeszteni. A használó titkos vágya, hogy azonnal és egy helyen összegyűjtve megkapja a szükséges grammatikai és lexikai segítséget. A szótáraknak pedig igyekezniük

kell ezt az igényt kielégíteni. Nyelvtannal kapcsolatos információk nem csak a szócikkekben, hanem a szótár elején, a bevezető és a szótár bemutatása után is előfordulhatnak. Készíthető egy grammatikai összefoglaló, amelyben érdemes összegyűjteni az angol nyelv legfontosabb morfológiai és szintaktikai szabályait. Egyre gyakoribb az is, hogy a szótárban elszórva (például ún. információs ablakokban) találhatunk hosszabb-rövidebb nyelvtani összefoglalókat. Ezek az információk mind fontosak, azonban fontosabb, hogy a szótárhasználó az adott szócikkben megtalálja, illetve megértse azokat a legfontosabb szintaktikai információkat, amelyek támogatják az idegen nyelven való szóbeli vagy írásbeli megnyilatkozást.

9. Ekvivalensek

Míg a jelentésközvetítés az egynyelvű szótárakban definíciók, értelmezések formájában történik, addig a kétnyelvű szótárak fordításokat (célnyelvi megfelelőket, ekvivalenseket) rendelnek az adott címszóhoz. A kétnyelvű szótárak egy forrásnyelvet (*source language*) és egy célnyelvet (*target language*) tartalmaznak. Ha a használó nyelve és a szótár forrásnyelve megegyezik, aktív, vagyis kódoló szótárról beszélünk. Ha azonban a szótárhasználó nyelve a célnyelvvel egyezik meg, a szótárt passzívnak, vagyis dekódolónak tartjuk. Az előbb elmondottakból is kiderül, hogy a kétnyelvű szótárak két nyelv szókészletét dolgozzák fel azzal a céllal, hogy a használatot segítsék az egyik nyelvről a másikra való fordításban. Egy kétnyelvű szótár szerkesztésének ebben a fázisában is rendkívül fontos kérdés, hogy ki a szótár célközönsége, milyen anyanyelvű használó fogja majd forgatni. Ha a szótár forrásnyelve az angol, használói pedig a célnyelvet beszélők (tehát a magyar anyanyelvűek), akkor a fő kérdésünk az, hogy mit jelent az adott szó. Az anyanyelvről (magyarról) idegen nyelvre fordító szótár esetében pedig a kérdés inkább úgy szól: hogyan mondjuk? A szerkesztőknek meg kell találniuk mindkét nyelven a helyes és pontos ekvivalenseket, és el kell fogadnunk azt is, hogy a teljes fedés a legtöbb esetben nem érhető el, különösen nem az elvont vagy átvitt jelentésű szavaknál. Ezek esetében ugyanis szinte lehetetlen megtalálni a mindenben, vagyis jelentésben, hangulatban vagy például stílusban azonos, azaz „adekvát megfelelőt”. A probléma természetesen sokrétű, de a gyökere mindenképpen az adott két nyelvközösség nyelvi tudatában jelentkező különbségekre vezet vissza. Gondolhatunk az eltérő földrajzi elhelyezkedésre, Anglia elszigeteltségből adódó sajátosságaira, a két ország eltérő gazdasági, társadalmi és politikai rendszerére stb. Vegyünk egy egyszerű hétköznapi példát, akár a tegezés és a magázás kérdését, ami mára az angolból teljesen eltűnt.

Elmondható tehát, hogy két különböző nyelvről, két különböző nemzetről van szó, ezért a különbségek az élet szinte minden területét érintik.

10. Jelentések elkülönítése

A szavak lehetnek egyjelentésűek vagy többjelentésűek. Amennyiben a szó többjelentésű, a címszón belül a különböző jelentéseket legtöbbször arab számok vezetik be. Az általános kétnyelvű kéziszótárak a jelentések sorrendjének megállapításában általában a gyakorlati, nem pedig a tudományos (történeti, etimológiai) elvet követik. A jelentések sorrendjénél legfontosabb a gyakoriság, lehetőleg a leggyakoribb jelentés legyen az első, majd a kevésbé gyakori és végül a ritkább szavak jöjjenek, a konkrétól az absztrakt (átvitt) jelentések felé, illetve célszerű az általánostól a speciális (szaknyelvi) irányba haladni. A szótárban szótári minősítéseket, irányítószókat vagy glosszákat (a kéziszótárakat nézve ritkán, de képeket is) alkalmaznak a jelentések elkülönítésére, illetve a jelentések pontosítására. Mivel az általam vizsgált magyar–angol, angol–magyar szótárak célközönsége a magyar szótárhasználó, ezért az irányítószók és az egyéb szótári minősítéseknél használt rövidítések is magyar nyelvűek. Az irányítószók segítségével a szótárhasználók gyorsabban megtalálják a szótárban a helyes ekvivalenst, használatuk tehát elengedhetetlen a nyelvtanulóknak készülő kétnyelvű szótárakban. Az irányítószó lehet egy szó, egy közeli szinonima, de ha szükséges, akkor akár többszavas értelmezés is. Ezek többféleképpen jelenhetnek meg a különböző szótárakban, egy azonban nagyon lényeges, egyszerű és félreérthetetlen legyen. Az ekvivalensek elkülönítésének másik módja a szótári minősítések használata, itt a legtöbb esetben a szótárak rövidítéseket alkalmaznak, amelyeket a szavakhoz „ragasztják”, vagyis „címkézik” őket (*labelling*). Ezek a rövidítések általában megegyeznek (vagy nagyon hasonlóak) a többi, akár egynyelvű, akár többnyelvű szótárban használt szótári rövidítéssel. Fontos, hogy a szótárhasználó (ha nem ismerné a rövidítéseket) ki tudja keresni a szótárból, tehát a szótár bevezetőjében fel kell sorolni azokat.

11. Illusztratív példamondatok

Minél gazdagabb a szótár illusztrációs anyaga, annál biztosabbak lehetünk benne, hogy a használók szívesen forgatják és elégedettek lesznek a szótárral. A pontos fonológiai információk, valamint gazdag morfológiai és szintaktikai információk nem elegendőek, igyekezni kell az adott ekvivalensre minél több példát hozni, ahol be tudjuk mutatni, hogy milyen szöveggörnyezetben fordulnak elő. A példamondatok illusztrálják, illetve pontosítják a helyhiány miatt sokszor csak rövidítésekkel megadott morfológiai és szintaktikai

információkat. Ezenkívül színesítik és érdekesebbé teszik az egyébként száraz, egymásután felsorolt grammatikai és szemantikai információkat, valamint – nem mellékesen – erősítik a kommunikatív kompetenciát is. Használatban mutatják be az angol szavakat, ezzel elősegítve az idegen nyelven való megnyilatkozást. Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy az illusztratív példamondatok különösen az aktív (kódoló) szótárban fontosak, de természetesen a passzív (dekódoló) szótárban is jó, ha minél nagyobb számban szerepelnek. A példák segítségével a szótárhasználó biztos lehet benne, hogy a megfelelő angol ekvivalenst fogja kiválasztani és helyesen is fogja azt használni. Az illusztratív példamondatok tehát sokrétűen segíthetik a szótárhasználatot.

12. Frazeológia

Minden nyelvváltozat (standard, az egyéb földrajzi nyelvjárások vagy a stílusok) bővelkednek idiomatikus kifejezésekben, állandósult szókapcsolatokban, közmondásokban. Sokak közülük gyakran használt kifejezések, másokat csak ritkán használunk, mégis szükségünk van rájuk, ha igényesen szeretnénk kifejezni magunkat. Az állandósult szókapcsolatok szótározása két okból is szükséges. Egyrészt azért, mert a szótár nyelvleírást végez, így nem hagyhatja ki anyagából a többszavas lexikai egységeket sem, hiszen ezek éppúgy a köznyelv részét képezik, mint a szavak. Másrészt pedig, ezek az állandósult szókapcsolatok bemutatják, hogy a szavak és jelentéseik hogyan viselkednek az élő nyelvben. A szótárhasználó nyelvi kompetenciáját fejlesztheti, szókincsét gazdagíthatja, színesítheti segítségükkel. Fontos, hogy az állandósult szókapcsolatok és a példamondatok vizuálisan elkülönüljenek egymástól. A nyelvtanulóknak tudniuk kell, hogy míg egy példamondat bármelyik elemét kicserélhetik, addig az állandósult szókapcsolatokat abban a formában kell megtanulniuk, ahogy azokat a szótár közli.

13. Bevezető és függelék

Bár az átlagos szótárhasználó nem tud különbséget tenni az egyes szótárak között, fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy minden szótár egyedi. A jó szótár a célközönséget tekinti a legfontosabbnak, ezért a szótárban található feldolgozott anyag és annak elrendezése szótáranként különbözik. A szótárt két részre lehet osztani, az első maga a szótári rész, ami A–Z-ig vagy A–Zs-ig terjed, a másik pedig az összes ezen kívül eső anyag (bevezető, függelék, illetve a szótárban elszórva található összes információ). Egyre gyakoribbá válik a nyelvvel és a kultúrával kapcsolatos érdekes összefoglalóknak a szótári részben történő elhelyezése. Ezek gyakran rövid nyelvtani összefoglalók, kulturális vagy enciklopédikus

információk. A bennük található információk egyrészt hasznosak a nyelvtanulóknak, hiszen ha nyelvtani bizonytalanságaik lennének, akkor nem kell egyéb nyelvtanokhoz fordulniuk, másrészt ezek az információk színesítik a szótárt, gazdagítják a szótárhasználó tudását. A bevezető a szótár egészéről szól, elolvasása és tanulmányozása pedig elengedhetetlen minden szótárhasználó számára. A szótár legelején általában a szerzők előszavát olvashatjuk, majd ezt követően útmutatást kaphatunk a szótár használatával kapcsolatban. A kiejtési jelekről is találunk itt ismertetőt, valamint a szótári rész előtt szerepel még a szótári minősítések és rövidítések listája azok feloldásával. Ha a használó valóban haszonnal és sikerrel szeretné forgatni a szótárt, akkor a bevezető elolvasása elengedhetetlen, hiszen e nélkül nem fogunk minden, a szótárban közölt, információt megérteni és hasznosítani. A függelékben általában összefoglalókat (nyelvtani összefoglalók, rendhagyó igék listája, főnevek rendhagyó többes száma, országok nevei és a belőlük képzett mellénevek stb.), hasznos táblázatokat (mértékegységek, pénzrendszer stb.), képeket (meghatározott témakörök szavai) vagy akár térképeket is találhatunk.

III.

A II. világháborút követő évtizedekben a politika az élet minden területére hatással volt, a szótárírásban is történtek változások. Az idegen nyelvi tanszékeket a negyvenes évek végén megszüntették, a nyelvtanulást ellenőrzés alá vonták, a kiadókat pedig államosították. A teljes magyar könyvkiadás néhány nagy állami kiadó kezében összpontosult (a tudomány területén az Akadémiai Kiadó működött). Az Akadémiai Kiadón belül megalakult a szótárszerkesztőség és elkezdődött a különböző nyelvek kis-, közép- és nagyszótárainak szerkesztése. Az Akadémiai Kiadó angol–magyar, magyar–angol szótárai mind a mai napig magas színvonalat képviselnek és megbízhatóak, köszönhetően annak, hogy a kiadó mindig ügyelt arra, hogy a legkiválóbb lexikográfusokat alkalmazza. Az 1990-es évek elején több magánkézben lévő kiadó alakult, amelyek igyekeztek a nehézkes és rosszul működő állami vállalatokat mind a kiadás, mind a terjesztés területén felváltani. Ezek között jó néhány olyan kiadó is alakult, melyek szótárkiadással is foglalkoztak. Rajtuk keresztül lehetőség nyílt a szótárak egy új generációjának megjelenésére. Az igényes és magas színvonalú szótárak mellett, kevésbé igényes kiadványok is megjelentek a piacon. Ezek legtöbbször csak azért jönnek létre, mert a piacnak szüksége van olcsóbb szótárakra is. Sokan megveszik, mivel vonzó áruk fontos szempont lehet a hozzá nem értőknek. Az összehasonlításokban

feldolgozott szótárak közé ebből a kategóriából is választottam egyet, mivel fel szeretném hívni a figyelmet a problémára.

IV.

Témám gyakorlati szempontból is nagyon fontos, hiszen a szótárírás területén sok változtatást és újítást lehet véghezvinni még ma is. A technikai fejlődésnek köszönhetően rengeteg lehetőség nyílt a lexikográfusok számára is. A szótár az egyik legfontosabb eszköz a nyelvtanulásban, aminek fontosságát mára már minden ember megtapasztalta. Ennek ellenére a szótárhasználók és -vásárlók sajnos csak keveset tudnak a szótárakról, mivel szinte senkinek nem adatik meg a lehetőség ennek megismerésére. Gyakorló lexikográfusként hipotetikusán ismert minőségbeli különbségeket dolgozatomban kvalitatív és kvantitatív elemzések folytán kézzel foghatóvá tettem. Az egyes szótárak mérlegre vételével konkrétabb különbségeket is megfogalmaztam. Dolgozatom általános tanulságokkal szolgál az angol–magyar, magyar–angol lexikográfia számára.

Eötvös Loránd Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Doktori disszertáció
Tézisek

Budapest
2011